

۱۰

نمایشگاهی از آثار گوته در تهران

نامِ ولی به قلم شاعر آلمانی

۱۲

مرد عنکبوتی را نجات دهید!

۱۱

در هفته گذشته چه اتفاقاتی در سینمای ایران رخ داد؟

باز سلفی با ترانه!

چهره هفته

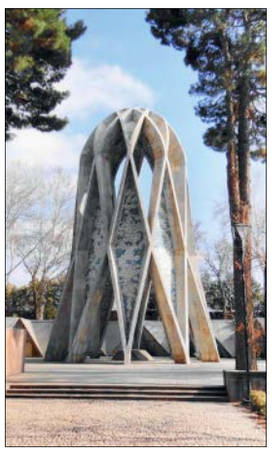
فارسی‌آموز روس از ایران و زیبایی‌هایش می‌گوید

ایران وطن دوم من است

فارسی‌آموز روس از دلایل علاقه‌مندی خود به ایران گفت و این‌که چرا به یادگیری زبان فارسی روی آورده است.

دریا خیریه که در دوره‌های آموزشی بنیاد سعدی شرکت کرده، گفت: من اهل شهر آستراخان از شهرهای جنوبی روسیه و نزدیک به دریای خزر هستم، ولی در حال حاضر دانشجوی سال دوم رشته روابط بین‌الملل خاورمیانه در دانشگاه دولتی روابط بین‌الملل مسکو هستم و در مسکو زندگی می‌کنم. در دانشگاه خودم، به‌خاطر رشته‌ام، فارسی دری و تاجیکی یاد گرفتم، اما فارسی دری و تاجیکی با فارسی ایرانی خیلی فرق دارد. در فارسی ایرانی، شما از کلمات عربی استفاده می‌کنید، اما در زبان دری، کلمات عربی خیلی زیاد نیست. همچنین در زبان دری از بعضی کلمات استفاده می‌شود که در ادبیات فارسی خیلی قدیم استفاده می‌شده است.

این فارسی‌آموز روس در ادامه درباره ایران عنوان کرد: من قبل از این‌که به ایران بیایم هم نظر خوبی نسبت به ایران داشتم؛ یعنی خبرها و تصاویر بدی را که رسانه‌ها از ایران نشان می‌دادند، باور نمی‌کردم و همیشه مطمئن بودم مردم ایران نسبت به همه مهربان هستند و راه آنها برای مردم دیگر که می‌خواهند زبان شما را یاد بگیرند، خیلی باز است.

این دانشجوی روابط بین‌الملل دانشگاه مسکو درباره آشنایی خود با ادبیات ایران عنوان کرد: از بین شاعران ایرانی، عمر خیام را خیلی دوست دارم و در روسیه هم شعرهای او را می‌خوانم؛ حتی چند رباعی او را از حفظ هستم؛ اما در این دوره دانش‌افزایی بنیاد سعدی، با چند شاعر دیگر ایرانی مثل سعدی، حافظ و مولانا آشنا شدم، که مولانا را خیلی دوست داشتم؛ البته اشعار او چون عرفانی است، خیلی برایم مشکل است، اما وقتی استاد درباره معنی آنها صحبت می‌کند و چون حکایت زیاد دارد، خیلی لذت می‌برم.

دریا که با ایبنا گفت‌وگو کرده، با تاکید بر این‌که مردم روسیه علاقه خاصی به عمر خیام دارند، افزود: در بعضی از شهرهای روسیه مثل آستراخان مجسمه بزرگ عمر خیام ساخته شده و وقتی من در دانشگاهم درباره اسناد مختلف برای تحقیقم با کارمندان مختلف گفت‌وگو می‌کردم، دیدم که روی دیواری در اداره اسناد ملی هم شعر عمر خیام نوشته شده بود.

جام جم برای نخستین بار بخش‌هایی از لایحه مالکیت فکری را تشریح می‌کند

جزئیات کپی رایت یک طرح دولتی

دولتی‌ها خیلی عجله دارند که تکلیف لایحه کپی‌رایت در همین مجلس مشخص شود

محمدصادق علیزاده
فرهنگ و هنر

«اجازه بدهید بیشتر صحبت نکنیم!» این بخشی از پاسخی بود که طیبه سیاوشی در گفت‌وگویش با ما درباره لایحه مالکیت فکری بر زبان آورد؛ زمانی که از او خواستیم به بخشی از جزئیات این لایحه اشاره کند. وی دلیل این کار را دامن نزدن به التهابات و حساسیت‌ها عنوان کرده. هرچند خانم سیاوشی از بیان بعضی جزئیات این طرح خودداری می‌کرد، اما آخرین نسخه اصلاح شده این لایحه در اختیارمان قرار گرفت. پیش از آن‌که بعضی بخش‌های این لایحه را با هم مرور کنیم، شاید گفتن بعضی مطالب در حواشی این لایحه هم خالی از لطف نباشد. مثلا این‌که مباحث فنی و حقوقی این لایحه توسط کارگروهی در مجلس شورای اسلامی در حال پیگیری است که ریاست و مسؤولیت آن با محمود صادقی، نماینده تهران است. حالا جالب این‌که این لایحه در کمیسیون قضایی مجلس به عنوان کمیسیون اصلی در حال پیگیری است و دکتر صادقی نه عضو کمیسیون قضایی است و نه کمیسیون فرهنگی بلکه عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس است. نکته جالب توجه دیگر آن‌که جناب صادقی به عنوان مسؤول کارگروه مزبور، تعجیل زیادی هم برای تصویب این لایحه در دهمین دوره مجلس شورای اسلامی دارد. حالا که کمی از نمک و فلفل ماجرا گفتیم، برویم سروقت بعضی از جزئیات لایحه مزبور؛ لایحه‌ای که در ۲۸ صفحه قرار است نسخه قانونی «کپی‌رایت» ایرانی باشد.

چه آثاری حمایت می‌شوند؟

قبل از این‌که وارد مباحث و جزئیات این لایحه خفن شویم که در طول عمرش ده‌ها بار مورد ناخنک قرار گرفته، این را بگوییم که دایره آثار مورد حمایت در این لایحه پیشنهادی بسیار بالاست. انعطاف در حد تیم ملی! الغرض که در این لایحه از سخنرانی و منبر و موعظه مورد توجه قانونگذار بوده تا حرکات موزون و نرم‌افزارهای رایانه‌ای و اجرای سیرک و معرکه‌گیری! راستش را بخواهید ذهن آدم هم از دیدن این حد از انعطاف، رگ به رگ می‌شود، دیگر چه برسد به اجرایش. یک نکته بامزه دیگر هم در این لایحه، استفاده از واژه «رقومی» به جای واژه بیگانه «دیجیتال» است. خلاصه که طراحان حواسشان به پاس داشتن زبان فارسی هم بوده.

چقدر حمایت؟

مواد ۳۱ تا ۴۱ این لایحه هم اشاراتی دارند به زمان حمایت از حقوق پدیدآورنده. طبق پیشنهادی که در این لایحه شده، مدت حمایت از حقوق مادی پدیدآورنده از زمان پدید آمدن اثر تا ۵۰ سال پس از مرگ او محاسبه می‌شود. البته این استثنا ذکر شده که در مورد خاص نرم‌افزارهای رایانه‌ای این مدت به ۳۰ سال کاهش پیدا می‌کند. حالا ما که به حسن نیت طراحان لایحه شک نداریم ولی اجمالا گفتن این مطلب هم خالی از لطف نیست که با وضعیت سرعت فعلی فناوری، نرم‌افزارهای رایانه‌ای عملا بعد از چند سال در صورتی که خودشان را به روز نکنند از گردونه رقابت حذف می‌شوند و نیازی به این حمایت‌ها نیست.

سازمان جدیدی به نام موسسه مدیریت جمعی

در متن این لایحه بعضا به عبارتی به نام «موسسه مدیریت جمعی» هم بر می‌خوریم که در حفظ و پاسبانی از حقوق مالکیت فکری، نقش ایفا می‌کند. این‌که این موسسه چیست، در متن لایحه اشاره مشخصی به آن نشده است اما با توصیف ویژگی‌های آن می‌توان گمانه‌زنی کرد که چیزی شبیه انجمن‌های صنفی هستند. در ماده ۱۲۳ این لایحه با اشاره به این موسسات آمده است: «موسسه‌های مدیریت جمعی. حقوق با ماهیت غیردولتی متشکل از پدیدآورندگان، اجراکنندگان، تولیدکنندگان حامل‌های شنیداری، ناشران و وراث آنها در زمینه‌های مختلف مرتبط با بهره‌برداری از اثرها و حقوق مرتبط مورد حمایت این قانون براساس مجوز وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تأسیس می‌شوند.» با این تفسیر، باید منتظر ماند تا در صورت رای آوردن، این موسسات تاسیس شوند.

تکلیف ترجمه کتاب‌های خارجی چیست؟

بخش مهمی از این لایحه به زعم ما مربوط به ترجمه آثار خارجی است. در حالت فعلی شما اگر ناشر باشید و از یک کتاب خوش‌تان بیاید می‌توانید در جیک‌ثانیه آن را ترجمه و ترجمه را هم به وزارت ارشاد ببرید و در صورتی که تایید شد آن را در قالب کتاب منتشر کنید. این وضعیت فعلی است. در این لایحه اما فرآیند جالبی برای ترجمه طراحی شده. اول این‌که شما اگر بخواهید کتابی را ترجمه کنید باید رضایت صاحب خارجی آن را جلب کنید. خب این سوال پیش می‌آید که اگر طرف خارجی اجازه نداد چه؟ طراحان لایحه در ماده ۲۹ لایحه گفته‌اند که باید یک کمیسیون تشکیل شود؛ اعضای این کمیسیون عبارتند از نمایندگان وزارتخانه‌های ارشاد، علوم و اداره فنی و امور مترجمان قوه قضاییه.

در صورتی که مالک خارجی اثر به شما پاسخ منفی داد و کتابی را هم که می‌خواهید ترجمه کنید برای مقاصد آموزشی و پژوهشی نباشد، هیچ راهی ندارید و باید عطای انتشار آن را به لقایش ببخشید. متاسفانه شما هیچ راهی به جز جلب رضایت طرف خارجی ندارید. اما اگر انتشار به قصد مقاصد آموزشی یا پژوهشی باشد و شش ماه هم از پاسخ منفی طرف خارجی گذشته باشد، شما باید درخواست‌تان را به کمیسیون بند قبل ارائه دهید و در صورتی که این کمیسیون با درخواست شما موافقت کرد می‌توانید کتاب را ترجمه کنید. در صورتی که اثر اصطلاحا «بی‌صاحب» بود و از مالک آن هیچ نام و نشانی نداشتید هم باز باید به این کمیسیون مراجعه کنید تا آنها برای شما تصمیم بگیرند. نکته اما اینجاست که حتی این کار هم مانع دست به جیب شدن شما نمی‌شود. درست است که شما پولی به طرف خارجی نداده‌اید اما باید با نظر مثبت کارشناس دادگستری، مبلغی را به طرف خارجی واریز کنید که درست است که تو اجازه ترجمه و انتشار کتاب را ندادی، اما ما آن را ترجمه کردیم و این هم حق رایت! در صورتی هم که دسترسی به طرف خارجی میسر نباشد باید این مبلغ را به صندوق دادگستری تودیع کنید.

مراقب نقل قول‌هایتان باشید

بخش دیگری از این لایحه به رعایت ضوابط نقل قول باز می‌گردد. البته این را هم بگوییم که در قانون خارجی کپی‌رایت هم برای نقل قول کردن ضوابط خودشان را دارند. اجمالا اما این را بدانید که قانونگذار در ماده ۲۸ این لایحه اشاره‌ای هم به این بحث کرده و گفته که نقل قول کردن از آثار انتشار یافته بدون اجازه پدیدآورنده تنها در صورتی مجاز است که از حدود متعارف تجاوز نکند در ثانی همراه با ارجاع به منبع و نام پدیدآورنده باشد. خلاصه که اگر این قانون تصویب شد باید مراقب نقل قول‌هایتان باشید که برایتان داستان نشود.

کپی‌رایت از شرق تا غرب دور

سوال دیگری هم که ممکن است برایتان پیش بیاید این است که قلمروی اعمال این لایحه پیشنهادی تا کجاست. عارضیم به حضور شما که هر اثری که پدیدآورنده آن از اتباع ایرانی باشد یا اقامتگاهش در ایران باشد یا خود اثر در ایران پدید آمده باشد در زمره این قانون خواهد بود. خلاصه که حواس‌تان جمع باشد. یک بند بامزه دیگر هم دارد و آن این‌که آثار معماری که در ایران بنا شده‌اند و سایر آثار هنری که در بناها و سازه‌های واقع در ایران به کار رفته‌اند هم مشمول این قانون هستند. خلاصه که این لایحه اگر به قانون تبدیل شود بدجوری برای مالکیت مادی و معنوی آثار از شرق تا غرب دور احترام قائل خواهد شد.

پیگیری می‌کنیم

واضح است آنچه در این گزارش به آن اشاره شد تنها بخش‌هایی از متن این لایحه ۲۸ صفحه‌ای است. البته نسخه‌ای که در اختیار ما قرار گرفته، نسخه‌ای است که آخرین اصلاحاتش چند هفته قبل اعمال شده است. ما در صفحات فرهنگی جام جم این لایحه و جزئیات آن را در ادامه مورد بررسی بیشتری قرار داده و نظرات موافقان و منتقدان را جویا خواهیم شد.

پشت صحنه

شیرینی برای ما و شما

به گزارش امروز پشت صحنه‌نویس ما، دیروز هوای تحریریه خوب بود، آفتابی همراه با خنکای دلچسبی که سیستم‌های خنک‌کننده ایجاد کرده بودند. جایتان خالی در این هوای مطبوع همه مشغول کار بودند که شیرینی از حج برگشتن حامدخان عسکری هم وارد تحریریه شد، حاضران شیرینی را هم دولپی بلعیدند و در همین حین هم تاکید کردند که این شیرینی جای شام را نمی‌گیرد!

هر چند من هم با دوستان هم‌عقیده‌ام اما راستش یک حساب سرانگشتی کرده و دیدم خودم یک بار همین همکاران گروه فرهنگی را ناهار مهمان کردم، تا یک ماه فشار اقتصادی‌اش کمر خانوار را خم کرده بود، چه رسد به شام دادن آن هم به کل تحریریه. بنابراین از همین جا می‌گویم حاج‌آقا عسکری حجکم مقبول، شیرینی هم عالی بود. ممنون.

درست است که از جعبه بزرگ شیرینی چیزی به شما نرسید، اما باور بفرمایید امروز گزارش‌هایمان حسابی شیرین هستند و دست‌کمی از شیرینی مذکور ندارند. بخوانید و ببینید همکاران‌مان چه کرده‌اند امروز.

به‌تازگی نمایشگاهی به مناسبت دویستمین سالگرد نگارش دیوان شرقی غربی گوته در کشور آلمان برگزار شده است. در این نمایشگاه دستنوشته‌های جناب آقای گوته از این کتاب معروفش منتشر شده است. در میان این دستنوشته‌ها که طبعا به دستخط خود آقای گوته هم هستند، مشاهده می‌شود که این شاعر برجسته مواردی را به فارسی و عربی نوشته و نکته جالب‌تر این‌که در میان این نوشته‌ها عبارت «علی والی...» هم دیده می‌شود. همکاران‌مان در صفحه ۱۰ رفته‌اند سراغ ماجرای این نمایشگاه و آنچه در این رویداد گذشته است.

لایحه مالکیت فکری که هیات دولت روانه مجلس شورای اسلامی کرده تا تصویب و اجرایی شود، موضوعی است که محمدصادق علیزاده دبیر گروه فرهنگ و هنر امروز رفته سراغش. این لایحه پیشتر جایی منتشر نشده است، می‌توانید درباره‌اش در همین صفحه ۹ بخوانید و ببینید دبیر گروه‌مان چه تحلیل‌هایی هم نسبت به آن داشته است.

و اما سینما... شیرینی اصلی صفحات‌مان امروز همین‌جاست. همکاران سینمایی‌مان گشته‌اند و تمام سوتی‌های هفته گذشته سینماگران را پیدا کرده‌اند. هم صفحات مجازی سینماگران را رصد کرده‌اند، هم به حرف‌های آنها در رویدادهای رسمی کشور به‌دقت توجه کرده‌اند. آخرش هم همه را جمع کرده‌اند در یک گزارش و برایتان تعریف می‌کنند که در هفته گذشته چه خبر بوده است!

امیدواریم سینماگران مورد نظر هم این گزارش را بخوانند و نگاه شفافی به آنچه که گفته و انجام داده‌اند، بیندازند. هرچند از همین حالا می‌دانیم نکته‌سنجی‌های همکاران‌مان خوشحال‌شان نخواهد کرد!